

Sygn. akt II Ca 398/23,

II Cz 118/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy
w składzie:

Przewodniczący	Sędzia Agata Kowalska
Protokolant	Monika Zbrożek

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2023 r. w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa B. K., P. K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

oraz zażalenia powodów

od wyroku Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 14 marca 2023 r. sygn. akt I C 802/22

oddala apelację pozwanego;

z zażalenia powodów zmienia zaskarżony wyrok w punkcie drugim sentencji w ten sposób, że zasądzoną od pozwanego(...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powodów B. K. i P. K. kwotę 4617,00 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu podwyższa do kwoty 5717,00 (pięć tysięcy siedemset siedemnaście) złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty;

zasądza od pozwanego (...)Spółki Akcyjnej z siedzibą

w W. na rzecz powodów B. K. i P. K. kwotę 2020,00 (dwa tysiące dwadzieścia) złotych

z ustawowymi odsetkami za opóźnienie należnymi za czas po upływie tygodnia od dnia ogłoszenia niniejszego wyroku do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Agata Kowalska

Sygn. akt II Ca 398/23, II Cz 118/23

UZASADNIENIE

Powodowie B. K. i P. K. w pozwie z dnia 4 lipca 2022 roku wnieśli o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w W. na swoją rzecz łącznie kwoty 30 218,50 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 7 czerwca 2022 roku do dnia zapłaty. W uzasadnieniu powodowie wskazali, że zawarli z pozwanym umowę kredytu w złotych polskich indeksowanego kursem CHF, przeznaczonego na zakup opisanej dokładnie w pozwie nieruchomości. Wyrokiem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 września 2021 roku, wydanym w sprawie I C 697/20, stwierdzono nieważność umowy kredytu i zasądzono od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 353 065,23 zł tytułem zwrotu kwot wpłaconych pozwanemu przez powodów na poczet należności kredytowych za okres od momentu zawarcia umowy do dnia 30.10.2020 roku. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 maja 2022 roku, w sprawie I ACa 1690/21 opisany wyrok został zmieniony w tym tylko zakresie, że zastosowano prawo zatrzymania na rzecz pozwanego kwoty 252 000 zł z tytułu udzielonego kredytu, zaś w pozostałym zakresie apelację oddalono. Wobec tego, że w toku sprawy toczącej się o ustalenie nieważności umowy kredytu i zapłatę powodowie uiszczali na rzecz pozwanego raty kredytowe, w niniejszej sprawie powodowie dochodzą zapłaty rat uiszczonych w okresie od listopada 2020 roku do kwietnia 2022 roku /do dnia uprawomocnienia się wyroku Sądu Okręgowego/.

W odpowiedzi na pozew (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od pozwanych na swoją rzecz kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 14 marca 2023 r. Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim :

I. zasądził od pozwanego(...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. łącznie na rzecz powodów B. K. oraz P. K. kwotę 30.218,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 7 czerwca 2022 roku do dnia zapłaty;

II. zasądził od pozwanego(...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. łącznie na rzecz powodów B. K. oraz P. K. kwotę 4.617,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 3.600,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Podstawę powyższego wyroku stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

W dniu (...)roku pomiędzy P. K. i B. K. - jako kredytobiorcami i (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. /dalej, zamiennie: (...)/ - jako kredytodawcą została zawarta umowa numer (...) o kredyt hipoteczny indeksowany kursem CHF na kwotę 252 000,00 złotych na okres 192 miesięcy. Z uzyskanych z kredytu środków kredytobiorcy mieli sfinansować zakup gotowego domu na rynku wtórnym, spłatę kart kredytowych i spłatę linii debetowej/linii kredytowej, na warunkach dokładnie określonych w umowie kredytowej. W § 7 umowy określono warunki spłaty kredytu, wskazując, że kredytobiorcy będą dokonywali spłaty równych miesięcznych rat /192/, zawierających malejącą część odsetkową i rosnącą część raty kapitałowej.

P. K. i B. K. wystąpili do Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim przeciwko (...)S.A. w W. z pozwem o uznanie za nieważną umowy o kredyt hipoteczny nr (...) (...) zawartej w dniu (...) roku pomiędzy nimi jako kredytobiorcami, a (...) S.A. w W. - jako kredytodawcą oraz o zapłatę wszelkich należności uiszczonych z tytułu tej umowy na rzecz Banku do dnia wniesienia pozwu.

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 września 2021 roku, wydanym w sprawie I C 697/20 z powództwa B. K., P. K. przeciwko (...) S.A. w W. ustalono, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) (...) zawarta w dniu (...) roku pomiędzy P. K. i B. K. a (...) S.A. w W. jest nieważna w całości. W pkt II wyroku zasądzono od pozwanego na rzecz powodów łącznie kwotę 353 065,23 zł wraz z opisanymi dokładnie w treści wyroku odsetkami. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 maja 2022 roku, wydanym w sprawie I ACa 1690/21, na skutek apelacji złożonej przez (...) S.A. w W., powyższe orzeczenie zmieniono w pkt 2 w ten tylko sposób, że dodano po jego treści sformułowanie „ustalając, że stronie pozwanej przysługuje prawo zatrzymania kwoty 252.000 zł z tytułu udzielonego kredytu do czasu zaoferowania przez powodów zwrotu otrzymanego świadczenia albo zabezpieczenia roszczenia o zwrot”, zaś w pozostałym zakresie apelację oddalono.

P. K. i B. K. w okresie od dnia 30 listopada 2020 roku do dnia 30 kwietnia 2022 roku uiszcili na rzecz (...) S.A. w W. tytułem spłaty rat kredytu hipotecznego nr (...) (...) kwotę 30.218,50 zł.

Pismem z dnia 23 maja 2022 roku P. K. i B. K. wezwali (...)S.A. w W. do zapłaty kwoty 30 218,50 zł tytułem zwrotu rat zapłaconych przez nich jako kredytobiorców, począwszy od listopada 2020 roku do dnia 30 kwietnia 2022 roku, wskazując, że powyższa kwota nie została objęta powództwem, a podlega zwrotowi jako świadczenie nienależne w związku ze stwierdzeniem nieważności umowy o kredyt hipoteczny nr (...). Pismo zostało doręczone (...) w dniu 25 maja 2023 roku. (...) odmówił zapłaty.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie powołanych dowodów z dokumentów załączonych do akt sprawy, których prawdziwość i autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana przez strony procesu. Powodowie załączonymi potwierdzeniami przelewów wykazali, że uiszcili na rzecz pozwanego Banku kwotę objętą pozwem tytułem należności wynikających z umowy kredytowej uznanej prawomocnym wyrokiem sądowym za nieważną. Z tytułów przelewu i dat płatności wynika, że należności te obejmują okres pomiędzy 30 listopada 2020 roku a 30 kwietnia 2022 roku, a zatem dotyczą okresu pomiędzy wniesieniem pozwu w sprawie o unieważnienie umowy i zapłatę, a uprawomocnieniem się orzeczenia w tej sprawie. Spór pomiędzy stronami ograniczał się wyłącznie do kwestii prawnych. Poza ramami postępowania pozostawała ocena postanowień umowy kredytowej łączącej strony, tak pod kątem ich abuzywności, jak i w kontekście nieważności całej umowy. W tym zakresie Sąd Rejonowy związany jest prawomocnym wyrokiem i nie czynił ani własnych ustaleń faktycznych, jak też całkowicie pominął argumentację strony pozwanej odnoszącą się do wzajemnych ustaleń stron, okoliczności zawarcia umowy i pozostałych kwestii dotyczących jej treści.

Sąd Rejonowy zważył, że powództwo jest zasadne i zasługuje na uwzględnienie w całości.

Sąd wskazał, że powodowie wywodzą swoje roszczenie o zapłatę z twierdzeń co do faktów, że pozwany (...) S.A. z siedzibą w W. bez podstawy prawnej pobrał od powodów kwotę dochodzoną pozwem uiszczoną tytułem miesięcznych rat spłaty kredytu hipotecznego w okresie od dnia złożenia pozwu w sprawie o unieważnienie umowy kredytowej i zapłatę, do dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w tej sprawie. Okolicznościami bezspornymi w sprawie pozostaje to, że powodowie w pozwie w sprawie I C 697/20 toczącej się przed Sądem Okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim dochodzili stwierdzenia nieważności umowy kredytu hipotecznego o numerze nr (...) oraz zasądzenia kwoty 353 065,23 zł jako zwrotu kwot zapłaconych przez powodów na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnej umowy kredytu za okres objęty powództwem, tj. od dnia zawarcia umowy kredytowej do dnia 30 października 2020 roku. Bezspornym jest, że umowa kredytu została uznana za nieważną prawomocnym wyrokiem sądowym oraz, że roszczenie powodów o zapłatę w zakresie należności wynikających z umowy, a uiszczonych przed wytoczeniem powództwa w opisanej sprawie, zostało uwzględnione w całości.

Pozwany podnosił liczne argumenty dotyczące charakteru prawnego umowy o kredyt hipoteczny, braku abuzywności klauzul indeksacyjnych, braku związania stron uzasadnieniem prawomocnego wyroku, charakteru ustalania kursu CHF przez (...), jak i tego, że skutkiem ewentualnego uznania abuzywności klauzul indeksacyjnych nie może być nieważność umowy. Pozwany powoływał się na treść art. 56 k.c. i art. 358 § 2 k.c. wywodząc, że w jego ocenie nie można mówić o abuzywnym charakterze postanowień umownych bądź o jej nieważności. Pozwany wskazywał także, że uzasadnienie wyroku nie wiąże Sądu w niniejszej sprawie, zaś powodowie nie wykazali spełnienia przesłanek z art. 409 k.c. i 410 k.c. Pozwany zaprzeczył, jakoby doszło do bezpodstawnego wzbogacenia powodów wskazując, że powodowie byli zobowiązani względem Banku, gdyż otrzymali świadczenie wzajemne w postaci kredytu. Podnosił, że pozwany nie mógł w najmniejszym stopniu liczyć się z obowiązkiem zwrotu uiszczonych tytułem rat kredytu należności, jak też, że zużył kwotę uzyskaną od powodów.

Powyższe argumenty, zdaniem Sądu I instancji, nie mogły odnieść skutku.

Sąd Rejonowy nie dokonywał oceny postanowień umowy kredytowej, a to wobec związania tutejszego Sądu prawomocnym orzeczeniem sądowym, na mocy którego ustalono, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w

dniu (...) roku pomiędzy P. K. i B. K., a (...) S.A. w W. jest nieważna w całości. Tym samym nie tylko zbędne, ale i niedopuszczalne są ustalenia odnoszące się do treści łączącej strony umowy kredytu w kontekście jej abuzywności, czy ważności. Powództwo zarówno w sprawie niniejszej /o zapłatę/, jak i w sprawie o ustalenie nieważności umowy i zapłatę, prawomocnie zakończoną wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi zasada się na wzajemnych zobowiązaniach stron wynikających z umowy kredytu i określonych w tej umowie obowiązkach o charakterze finansowym, toczy się zatem z tożsamej podstawy prawnej i według identycznych przesłanek, zaś jedyną różnicą jest okres, za który powodowie uiszczali należności kredytowe objęte żądaniem zapłaty. A mianowicie, w sprawie I C 697/20 powodowie dochodzili zapłaty z tytułu uiszczonych rat kredytu od dnia zawarcia umowy do dnia 20 października 2020 roku /data wytoczenia powództwa/, zaś w sprawie niniejszej powodowie dochodzą zapłaty za okres „nadpłaconych” rat kredytowych za okres od dnia wytoczenia powództwa do dnia uprawomocnienia się wyroku w ww. sprawie /czyli za kres od dnia 30 listopada 2020 roku do dnia 30 kwietnia 2022 roku/.

Sąd wskazał, że stosownie do treści art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy i inne organy państwowe, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Zdaniem Sądu Rejonowego wiążąca moc prawomocnego wyroku wydanego w sprawie o ustalenie nieważności umowy i o zapłatę z tytułu uiszczonych należności wynikających z tej umowy, toczącej się przed tymi samymi stronami, w zakresie związania stron umową ma kluczowe znaczenie dla bytu prawnego roszczenia o zapłatę należności wynikających bezpośrednio z tej umowy. Innymi słowy, w sytuacji, gdy ważność łączącej strony umowy była przedmiotem rozstrzygnięcia wyroku wydanego w sprawie toczącej się pomiędzy tymi samymi stronami, to powyższa kwestia prawna kształtuje się tak, jak przyjęto to w prawomocnym, wcześniejszym wyroku. Powyższe oznacza, że w niniejszym postępowaniu opisana kwestia - czyli związania stron postanowieniami umowy i samej treści tych postanowień z punktu widzenia ich abuzywności i ważności w kontekście całej umowy - nie może być już ponownie badana. Sąd orzekający o kolejnym roszczeniu związanym z tym samym zdarzeniem, pomiędzy tymi samymi stronami, nie tylko nie może prowadzić postępowania dowodowego w tym zakresie, ale też nie może tej kwestii rozstrzygać w ogóle, nie zaś tylko w sposób odmienny. Określony fakt został już bowiem dowiedziony i rozstrzygnięty i nie można już w tym zakresie w ogóle prowadzić postępowania dowodowego. Konkludując, łącząca strony umowa została poddana incydentalnej kontroli przez sąd w sprawie I C 697/20, zaś wyrok wydany przez sąd wiąże nie tylko strony tego postępowania, ale także inne sądy i organy. Orzeczenie to posiada przymiot rozszerzonej prawomocności, skutkującej zakazem ponownego badania umowy.

Sąd podał, że wyeliminowanie z obrotu prawnego łączącej strony umowy o kredyt hipoteczny rodzi obowiązek zwrotu sum pieniężnych, uiszczonych pozwanemu na ich podstawie, w oparciu o przepis art. 409 k.c. w zw. z art. 410 § 2 k.c.

Sąd powołał się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, wydaną w sprawie o sygn. III CZP 11/20, OSNC 2021/06/40, w której wskazano następstwa uznania umowy kredytu indeksowanego za nieważną z powodu zawarcia w niej klauzul abuzywnych wskazać należy, że „stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego /art. 410 § związku z art. 405 k.c./ niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu”. W treści uzasadnienia Sąd Najwyższy szeroko odniósł się do kwestii dopuszczalności skutecznego żądania, gdy - jak w przypadku uznania umowy kredytowej za nieważną - bezpodstawne wzbogacenie występuje po obu stronach umowy, zwrotu świadczenia w postaci rat kapitałowo-odsetkowych zapłaconych w walucie polskiej lub w walucie obcej, jeżeli nie doszło do zwrotu przez kredytobiorcę wypłaconej przez bank kwoty kredytu w nominalnej wysokości. Na kanwie tożsamego jak w niniejszej sprawie stanu faktycznego - w którym kredytobiorca domagał się zwrotu spłaconych rat kredytu, choć bankowi przysługuje roszczenie o zwrot wypłaconej kwoty kredytu - rozpatrywano powoływaną w doktrynie tzw. teorię dwóch kondykcji, nakazującą roszczenia banku i kredytobiorcy traktować jako niezależne, z zastrzeżeniem możliwości potrącenia oraz tzw. teorię salda nakazującą z kolei przyjąć, że świadczenia nienależne stron należy rozpatrywać łącznie, zaś roszczenie o zwrot świadczenia przysługuje tylko tej stronie, która świadczyła więcej i tylko co do tej nadwyżki. Odnosząc się do obu teorii Sąd Najwyższy wskazał, że z art. 410 § 2 k.c. wynika, że świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnego zobowiązania jest - z zastrzeżeniem przypadków tzw. konwalidacji - świadczeniem nienależnym, a tym samym zgodnie

z art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. podlega zwrotowi jako korzyść majątkowa uzyskana bezpodstawnie kosztem świadczącego, co do zasady bez potrzeby ustalania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na której rzecz świadczenie zostało spełnione, ani czy majątek spełniającego świadczenie uległ zmniejszeniu. Samo bowiem spełnienie świadczenia wypełnia przesłankę zubożenia po stronie świadczącego, a uzyskanie tego świadczenia przez odbiorcę - przesłankę jego wzbogacenia /por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2011 r., I CSK 66/11, niepubl., z dnia 9 sierpnia 2012 r., V CSK 372/11, niepubl., z dnia 28 sierpnia 2013 r., V CSK 362/12, niepubl., z dnia 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, niepubl. i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, niepubl./.

Sąd Najwyższy wskazywał dalej, że „W przypadku nieważnej umowy kredytu jako świadczenie nienależne należy kwalifikować przede wszystkim przekazanie przez bank środków pieniężnych niedoszłemu kredytobiorcy, który na podstawie art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. staje się zobowiązanym do ich zwrotu, z tym że wymagalność tego zobowiązania zależy od wezwania bezpodstawnie wzbogaconego do zwrotu stosownie do art. 455 k.c./.../. Uzyskanie korzyści majątkowej jest tu wynikiem tzw. działania świadczeniowego, czyli zachowania zubożonego zmierzającego do wykonania określonego zobowiązania /wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 483/10, IC 2012, nr 10, s. 30/. Oznacza to, że określone zachowanie się dłużnika może być oceniane jako świadczenie - należne albo nienależne - z punktu widzenia określonego zobowiązania, którego umorzeniu miało służyć, a nie z punktu widzenia ewentualnych innych zobowiązań łączących spełniającego świadczenie i odbiorcę tego świadczenia, o których istnieniu mogą nawet nie wiedzieć. Jedynie w razie wielości tożsamych rodzajowo zobowiązań i niewskazaniu przez świadczącego dłużnika, który dług chce zaspokoić /do czasu przyjęcia pokwitowania/, wybór należy do wierzyciela albo jest określany przez ustawodawcę /por. art. 451 k.c./.../. Jeżeli wskutek nieważności umowy /w tym umowy kredytu/ stosunek ów i obowiązek nie powstały, zapłata zmierzająca do jego umorzenia stanowi świadczenie nienależne i nie może być zakwalifikowana jako świadczenie należne w ramach innego zobowiązaniowego stosunku prawnego /w tym z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia/, o częściowo zbieżnym przedmiocie świadczenia. Sprzeciwia się temu nie tylko brak woli umorzenia tego zobowiązania, ale również brak podstaw po stronie odbiorcy /np. banku/, aby inaczej rozumieć działanie świadczącego. Żadnego argumentu na rzecz tezy przeciwnej nie może dostarczać - wbrew sugestii wyprowadzanej niekiedy z art. 411 pkt 4 k.c. - okoliczność, że owo inne zobowiązanie nie było jeszcze wymagalne, jest bowiem jasne, iż również w tym przepisie chodzi tylko o świadczenie ukierunkowane na zaspokojenie oznaczonej, istniejącej acz jeszcze niewymagalnej wierzytelności. Oznacza to, że w razie nieważności umowy kredytu dokonywane przez niedoszłego kredytobiorcę płatności, mające stanowić spłatę wykorzystanego kredytu, są świadczeniami nienależnymi, podobnie jak świadczeniem nienależnym jest w takiej sytuacji wypłata środków pieniężnych przez bank. Zgodnie zaś z art. 410 § 1 w związku z art. 405 k.c. świadczenia nienależne podlegają zwrotowi. Proste zastosowanie tej reguły prowadzi do wniosku, że między bankiem a niedoszłym kredytobiorcą powstają wówczas różne zobowiązania restytucyjne: zobowiązanie niedoszłego kredytobiorcy do zwrotu wykorzystanych środków pieniężnych oraz zobowiązanie banku do zwrotu uiszczonych płatności. Przepisy art. 410 i n.k.c. nie zawierają żadnej odrębnej regulacji, która wskazywałaby na jakąkolwiek zależność tych zobowiązań /.../.

Konkludując, za Sądem Najwyższym, Sąd I instancji przyjął za prawidłową tzw. teorię dwóch kondykcji sprowadzającą się do tego, że stronie która w ramach wykonania umowy kredytu dotkniętej nieważnością spłaca kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot wpłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego, niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. A zatem, skoro każda ze stron ma własne, niezależne roszczenie, to kredytobiorca może skutecznie wnieść pozew z roszczeniem o zwrot należności wpłaconych do banku. Wbrew twierdzeniom pozwanego obowiązuje tutaj 10-letni termin przedawnienia. Biorąc pod uwagę, że nadpłacone raty kredytowo - odsetkowe obejmują okres od dnia 30 listopada 2020 roku do dnia 30 kwietnia 2022 roku, zarzut przedawnienia Sąd uznał za całkowicie chybiony.

Łączna wysokość uiszczonych rat kredytu nie objętych postępowaniem w sprawie I C 697/20 nie była sporna, wynikała z załączonych potwierdzeń przelewów i odpowiadała kwocie 30.218,50 zł. Taką kwotę zasądzono łącznie na rzecz powodów od pozwanego w pkt I wyroku.

O odsetkach od kwoty zasądzonej orzeczono na podstawie przepisu art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. Wobec wezwania pozwanego Banku do zapłaty kwoty w dniu 25 maja 2022 roku, jako zasadne Sąd uznał żądanie zasądzenia odsetek za opóźnienie od dnia 7 czerwca 2022 roku, po upływie 14 dniowego terminu zapłaty

O kosztach Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu wyrażoną w art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. Powodowie wygrali proces w całości ponosząc koszty postępowania, na które składały się: opłata sądowa od pozwu w wysokości 1.000,00 zł i kwota 3.600,00 złotych tytułem wynagrodzenia pełnomocnika /§ 6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Dz.U. z 2002 r., Nr 163, poz. 1349 ze zm./.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, skarżąc go w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, a to:

a) art. 405 k.c. i art. 410 § 2 k.c. przez ich bezpodstawne zastosowanie, ewentualnie art. 409 k.c. przez jego niezastosowanie i stwierdzenie, że (...) bezpodstawnie wzbogacił się kosztem powoda (co nie miało miejsca), jak również nie wzięcie pod uwagę, że (...) uzyskane kwoty zużył (w całości, a co najmniej w części, w jakiej służyły one pokryciu kosztów pozyskania kapitału przez (...)) - tj. w zakresie rat kapitałowych oraz rat odsetkowych w części, w jakiej odpowiadały stawce bazowej LIBOR 3M dla CHF);

b) z daleko posuniętej ostrożności procesowej, na wypadek stwierdzenia przez Sąd, że wskutek rzekomej abuzywności spornych postanowień, roszczenie główne o zapłatę jest powodowi należne w jakimkolwiek zakresie, pozwany formułował również zarzut naruszenia art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. przez zasądzenie odsetek począwszy od daty wcześniejszej niż dzień wydania prawomocnego wyroku, podczas gdy nawet przy najbardziej niekorzystnej dla pozwanego interpretacji tego aspektu należało przyjąć, że do czasu zapadnięcia prawomocnego wyroku (...) miał uzasadnione podstawy by przypuszczać, że nie jest w zwłoce wobec strony przeciwnej.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa wobec Banku w całości, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji - Sądowi Rejonowemu w Piotrkowie Trybunalskim. Każdorazowo wnosił o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu za postępowanie I instancji oraz za postępowanie II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, według norm przepisanych.

Na postanowienie zawarte w punkcie II wyroku z dnia 14 marca 2023 r. zażalenie złożyli powodowie, skarżąc rozstrzygnięcie w części tj. w zakresie kwoty 1.100 zł, która winna być zasądzona od pozwanego dodatkowo ponad zasądzoną kwotę 4.617 zł,

Skarżący zarzucili naruszenie art. 98 kpc poprzez niewłaściwe rozliczenie kosztów procesu i wnosili o zmianę zaskarżonego postanowienia w punkcie II wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego kwoty 5.717 zł w miejsce kwoty 4.617 zł oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

W toku postępowania apelacyjnego każda ze stron popierała własny środek odwoławczy/zaskarżenia i wносиła o oddalenie środka odwoławczego/zaskarżenia drugiej strony.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja, jako bezzasadna, podlega oddaleniu.

Wbrew zarzutowi apelacji, w sprawie nie doszło do naruszenia art. 405 k.c. i art. 410 § 2 k.c. przez ich zastosowanie oraz art. 409 k.c. przez jego niezastosowanie.

Dla aktualizacji roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia - poza wykazaniem jednej z kondycji opisanych w art. 410 § 2 kc, wystarczające jest wykazanie samego przesunięcia majątkowego pomiędzy zubożonym (solvens) a wzbogaconym (accipiens) będącego następstwem spełnienia nienależnego świadczenia, gdyż ze swej istoty spełnienie tego świadczenia spełnia przesłankę zubożenia, zaś jego otrzymanie - kryteria wzbogacenia (tak też Sąd Najwyższy w wyrokach z 15 maja 2014 r., II CSK 517/13, LEX nr 1488794, z 29 listopada 2016 r., I CSK 798/15, LEX nr 2183475, zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, LEX nr 2771344). Bez znaczenia w sprawie pozostawało to, czy pozwany faktycznie rozporządził środkami finansowymi otrzymanymi w ramach spłat rat kredytu, choćby na pokrycie własnych zobowiązań i nie zachodzi w tym wypadku potrzeba ustalenia, czy wzbogaciło ono odbiorcę. Samo bowiem spełnienie świadczenia nienależnego jest źródłem roszczenia restytucyjnego.

Jak wynika z art. 411 pkt 1 kc spełnienie świadczenia w wykonaniu nieważnej czynności prawnej rodzi obowiązek zwrotu, nawet jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie jest do tego zobowiązany. W niniejszej sprawie podstawą prawną świadczenia była nieważna czynność prawna, która nie stała się ważna mimo spełnienia świadczenia, a w takim wypadku wiedza spełniającego świadczenie, że nie był do świadczenia zobowiązany, nie zwalnia odbiorcy świadczenia od jego zwrotu (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2018 r., I CSK 575/17, Legalis nr 1829409).

Powyższą linię orzecniczą Sąd Najwyższy podtrzymał w uchwale z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, przytoczonej i szeroko omówionej przez Sąd Rejonowy, w której wyjaśniono, że stronie, która w wykonaniu umowy kredytu, dotkniętej nieważnością, spłacała kredyt, przysługuje roszczenie o zwrot spłaconych środków pieniężnych jako świadczenia nienależnego (art. 410 § 1 kc w zw. z art. 405 kc), niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie jest dłużnikiem banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. W uchwale z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, której nadano moc zasady prawnej, Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli bez bezskutecznego postanowienia umowa kredytu nie może wiązać, konsumentowi i kredytodawcy przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w wykonaniu tej umowy (art. 410 § 1 w związku z art. 405 kc), zastrzegając jednocześnie, że kredytodawca może żądać zwrotu świadczenia od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna.

W niniejszej sprawie umowa kredytu hipotecznego nr (...) zawarta pomiędzy stronami została uznana za nieważną prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 21 września 2021 r. wydanym w sprawie sygn. akt I C 697/20 i – jak słusznie wskazał Sąd I instancji – w toczącym się obecnie postępowaniu sąd nie może ponownie rozstrzygać tej kwestii i prowadzić w tym zakresie postępowania dowodowego, wobec związania nie tylko stron postępowania, ale także innych sądów i organów prawomocnym orzeczeniem sądowym (art. 365 § 1 k.p.c.). W związku z nieważnością umowy zawartej przez strony, a tym samym jej wyeliminowaniem z obrotu prawnego, wszystkie świadczenia spełnione w jej wykonaniu przez powodów na rzecz pozwanego banku, są świadczeniami nienależnymi i podlegają zwrotowi na podstawie art. 410 k.c. niezależnie od tego, czy i w jakim zakresie powodowie są dłużnikami banku z tytułu zwrotu nienależnie otrzymanej kwoty kredytu. Prawidłowo wskazał Sąd Rejonowy, że w poprzedniej sprawie, zakończonej prawomocnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20.05.2022 r., sygn. akt I ACa 1690/21, przesądzone zasadność roszczeń powodów o zwrot zapłaconych rat w wykonaniu nieważnej umowy kredytu. Przedmiotowa sprawa dotyczy zwrotu dalszych rat, które były spłacane w toku tamtej sprawy.

Nie zasługuje na aprobatę także zarzut apelacji naruszenia art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. w odniesieniu do daty zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie. Zasadnie Sąd Rejonowy zasądził odsetki zgodnie z żądaniem od daty wskazanej w pozwie. Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego jego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc, w tym wypadku w uzasadnionym terminie określonym w wezwaniu do zapłaty.

Wobec treści punktu I. wyroku Sądy Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 maja 2022 r. w sprawie I ACa 1690/21 oraz czynności o charakterze materialnoprawnym podjętej po tej dacie przez powodów (oświadczenie o potrąceniu), potwierdzonej w piśmie pozwanego Banku z dnia 25.08.2022 r. (k. 195 akt sprawy), zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie.

Mając powyższe na uwadze, wobec bezzasadności podniesionych zarzutów naruszenia prawa materialnego, apelacja podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.

Zasadnie natomiast powodowie w złożonym zażaleniu na rozstrzygnięcie o kosztach procesu zarzucili, że Sąd Rejonowy w skarżonym orzeczeniu nie uwzględnił kosztów wcześniejszego postępowania zażaleniowego, których rozliczenie mocą postanowienia z dnia 12 stycznia 2023 r. wydanego pod sygn. akt II Cz 373/22 Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim pozostawił do rozstrzygnięcia Sądowi Rejonowemu w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie. Wysokość tych kosztów została prawidłowo określona przez skarżących, z podaniem podstawy prawnej, na łączną kwotę 1.100 zł.

Dlatego, w uwzględnieniu zażalenia, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 3 k.p.c. Sąd odwoławczy orzekł jak w punkcie 2. sentencji.

O kosztach postępowania za instancję odwoławczą Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 § 1, 1⁴ i 3 k.p.c. i art. 99 k.p.c. Sąd zasądził od przegrywającego w postępowaniu odwoławczym, wywołanym wniesioną apelacją i zażaleniem, pozwanego na rzecz powodów łączną kwotę 2020,00 zł, obejmującą: koszty postępowania zażaleniowego (opłata 100 zł i wynagrodzenie pełnomocnika 120 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 2 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 265 ze zmianami) oraz koszty postępowania apelacyjnego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 1.800,00 zł ustalone na podstawie § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 powołanego wyżej rozporządzenia).

Agata Kowalska